

Gemeente van Christus,

Dat is niet de Jezus die wij denken te kennen: zó boos op een vijgenboom waar geen vruchten aan zitten dat hij de boom vervloekt, waarop deze terstond voor de ogen van zijn leerlingen verdort.

Een merkwaardig verhaal, nietwaar? Wat moeten we daar nu weer mee aan?

De eerste stap om de betekenis van dit verhaal op het spoor te komen is: de erkenning dat die onvruchtbare vijgenboom ergens symbool voor staat.

De tweede stap is dan uiteraard: waarvoor staat ie symbool.

In de uitlegtraditie werd deze onvruchtbare boom lange tijd gezien als een beeld voor de onvruchtbare wijze waarop "Israël" in de dagen van Jezus gestalte gaf aan het geloof.

Daartegenover stond dan de kerk, die zichzelf meer herkende in die boom uit Psalm 1: "...geplant aan levend water, die op tijd vrucht draagt en wiens bladeren niet verdorren.

Wat je noemt "een giftige exegese", die in de loop der eeuwen voor onvoorstelbaar onheil heeft gezorgd: pogroms, deportaties, Shoah, aanslagen en discriminatie van Joden tot op de dag van vandaag toe.

Op eenzelfde giftige manier is de gelijkenis van die twee zonen vaak uitgelegd: die eerste die "nee" zegt en "ja" doet, dat is natuurlijk de Kerk. Die tweede die eerst : "ja" zegt, maar vervolgens "nee" doet, dat is Israël.

Je zou het, om in de stijl van het verhaal te blijven, een zeer onvruchtbare uitleg kunnen noemen.

De betekenis van deze lezing komt dichterbij als we ervan uitgaan dat Jezus een onvruchtbare vorm van religie vervloekt, die je in elke religieuze traditie kunt aantreffen.

Je kunt ze in elke religie tegenkomen: gelovigen die als het ware breeduit met hun bladeren staan te ruisen, maar geen enkele vrucht dragen waar hun omgeving iets aan heeft.

Religieuze instituten die al hun energie steken in het behoud van het instituut zelf.

Religieus leven als een vroom laagje vernis, geloof dat niemand tot heil dient.

Een vijgenboom is er niet voor zichzelf; de zin, de bestaansreden ervan zit in het voortbrengen van vruchten.

De kerk, om het maar bij onszelf te houden, is er niet voor zichzelf, maar ten dienste van de wereld rondom.

De mens is er uiteindelijk niet voor zichzelf.....maar om anderen tot heil te zijn...

In de concrete situatie waarin onze lezing zich vanmorgen afspeelt, richt Jezus zich tegen bepaalde hogepriesters en oudsten die hem aan die onvruchtbare vijgenboom doen denken.

Niet tegen "de Joden", of tegen "Israël" in het algemeen dus. Maar tegen mensen die in zijn beleving niet toekomen aan datgene waartoe ze geroepen zijn. En waartoe we in Gods naam geroepen zijn, is in wezen heel eenvoudig. Maar het kan wel veel van je vragen.

Er schiet me ineens iets te binnen. Misschien heb ik het al eens eerder verteld. Een verhaal dat, realiseer ik me nu, precies de spanning weerspiegelt waar het hier om gaat:

Lang geleden alweer was ik op het oude Hydepark in Driebergen voor een seminariumweek. Een van de docenten, Evert Jonker vertelde wat hij had meegemaakt tijdens een kerkdienst waaraan o.a. verstandelijk gehandicapten meewerkten. De gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan zou worden uitgespeeld. Onder de preekstoel lag de overvallen reiziger te kreunen: er kwam een priester voorbij, gespeeld door een jonge man met het syndroom van Down.

Fluitend kwam hij aangelopen, zag de gewonde man liggen en vloog er naar toe om hem te helpen.

Consternatie alom: "Nee nee, dat is niet de bedoeling, jij bent die priester, je moest hem laten liggen, toch?!" Oh ja...dat was ook zo. We doen het gewoon overnieuw.....

Daar kwam de priester opnieuw fluitend aangelopen, zag en hoorde de gewonde man en vloog er opnieuw naar toe om hem te helpen.

Toen werd het helemaal stil in de kerk, zei Evert..... en ik hoefde die ochtend geen preek meer te houden, want iedereen had begrepen waar het verhaal werkelijk om draait.

Niet zoveel praten, maar dóen waartoe je geroepen bent, - dat kan wel wat van je vragen: van je tijd en je aandacht. Van je geld ook. Om maar eens wat te noemen.

Daar kun je voor terugschrikken. Het kan gemakkelijker zijn om maar gewoon "aan je religieuze verplichtingen te voldoen": door naar de tempel te gaan en de voorgeschreven rituelen uit te voeren, als je priester bent. Door naar de kerk te gaan en te zingen en te bidden en naar de preek te luisteren, als christelijk gemeentelid

Door op je meditatiekussentje te gaan zitten en naar binnen te keren.

Alle drie op zich niet verkeerd. Maar wel als het daar bij blijft. Als jouw geloofsleven daarin opgaat. En je "vergeet" om naar buiten te keren. En vrucht te dragen.

Geloof zou een levende werkelijkheid moeten zijn. Gestalte moeten krijgen in het leven van alledag. Maar het kan heel gemakkelijk verstarren in rituelen, in gewoonten. Krampachtig worden.

Een - in mijn beleving idioot - voorbeeld daarvan las ik een week geleden of zo, in de krant: een jonge priester ontdekte dat toen hij als baby was gedoopt de priester had gezegd: "Wij (!) dopen je in de naam van etc." En dat mag officieel niet. De RK kerk schrijft voor dat hij had moeten zeggen: "Ik (!) doop je in de naam van etc.. Nu bleek zijn doop ongeldig te zijn! Daarmee werd ook zijn priesterschap ongeldig, want een ongedoopte kan natuurlijk (!) geen priester worden. En dáármee waren alle handelingen die hij als priester al had verricht, alle huwelijken, dopen en noem maar op, in één klap óók ongeldig geworden...

Een sprekend voorbeeld van wat Ton Lathouwers – ik noem hem wel eens vaker – noemt: het stollingsgevaar waaraan elke religie blootstaat. Dat het Leven eruit verdwijnt. Dat het geloof dor en dood wordt. Versteent in een instituut.

Maar God laat zich niet opsluiten in instituten. Niet beperken tot oude, voorgeschreven rituelen. Laat staan door dogma's die voorschrijven hoe Hij wel of niet zou zijn, of handelen of begrepen zou moeten worden.

Daarmee komen we toe aan de vraag die deze oudsten en hogepriesters aan Jezus stellen: Op grond van welke bevoegdheid dóe en zeg jij eigenlijk al die dingen die je zegt en doet?! Wie heeft jou daartoe de bevoegdheid gegeven?!

En dan kun je o.a. denken aan wat zich vlak hiervoor heeft afgespeeld: Jezus die het tempelplein heeft schoongeveegd. En daarna in de tempel blinden en verlamden heeft genezen. En de dag daarna de heilige geschriften staat uit te leggen op het tempelplein, nota bene.

(Onuitgesproken: wij hebben die bevoegdheid, krachtens ons ambt. Jij niet! Wie denk je wel dat je bent!)

Wat de vraag oproept waar en hoe God nu eigenlijk spreekt tot mensen. Hoe en waar en aan wie Hij iets van zichzelf laat ervaren. "Hoe God zich openbaart" zeggen we dan.

"Heeft God zich geopenbaard in wat Johannes de Doper heeft gezegd en gedaan?" Als jullie mij daar antwoord op willen geven, dan zal ik jullie zeggen waar ik mijn bevoegdheid vandaan heb.

U voelt inmiddels wel aan, denk ik, dat Jezus met deze vraag over Johannes precies de vinger op de zere plek legt. En waarom hij daarna die gelijkenis van de twee zonen vertelt: Jullie zéppen wel van alles over God en hoe de Allerhoogste gediend zou moeten worden, maar het is niet meer dan pronken met je eigen bladeren. Jullie dragen geen vrucht, zoals de vader dat graag zou zien. En waartoe Hij ons allemaal in het leven heeft geroepen.

Dat God zich kan openbaren buiten de kerk om, dat zal voor de meesten van ons geen verrassing meer zijn, mag ik hopen. En dat een doop geldig is, ook al heeft de voorganger niet precies de juiste formuleringen gebruikt, dat is in het overgrote deel van onze kerk ook geen probleem, toch?

Maar er blijft wel een wezenlijke vraag onder liggen: hoe verhoudt jij je als gelovige tot de traditie waar je deel van uitmaakt? Een eeuwenoude traditie waar jij in staat. Waar je deel van uitmaakt.

Hoe vrij mag je je daarin bewegen?

Vier jaar geleden (18/9/2016) ontving ik jukai, een ceremonie waardoor je Zenboeddhist wordt.

Eén element uit die ceremonie kwam weer bij me naar boven, toen ik afgelopen week aan deze preek zat te werken en op dit punt was aangekomen: aan het einde ervan overhandigde Tenkei roshi, de Zenmeester, mij twee voorwerpen, waaronder een ketchimyaku. Een document dat je zelf met inkt en penseeltjes moet maken. Ik heb hem meegenomen en zal hem u laten zien:.....een soort stamboom, die begint met de historische Boeddha (*) en door vele generaties heen uitkomt bij de zenmeester die tijdens de ceremonie voor mij stond en met deze stamboom als het ware de hele traditie aan mij overhandigt.

Helemaal onderaan sta ik zelf (*). Met een nieuwe naam Kaido. Dat betekent: open weg.

Die naam had deze Zenmeester heel bewust gekozen: het is aan mij om binnen deze 25 eeuwen oude traditie **mijn weg** te vinden. En dat is per definitie een open weg.

Ik vertel het u allemaal niet om interessant te doen. Maar omdat ik, toen ik eraan terugdacht, me realiseerde dat dit precies zo geldt voor ieder van ons binnen onze Christelijke traditie. Je maakt er deel van uit. Je stapt met je doop of je belijdenis, of zonder deze twee, een oude traditie binnen. En nu is het aan jou om daarin je eigen weg te zoeken. De essentie en de betekenis ervan voor jou eigen leven op het spoor te komen.

Dat is in wezen wat Jezus doet binnen zijn Joodse traditie. Maar hij doet dat op een heel nieuwe, rigoureuze en voor veel traditionele gelovigen van die tijd zeer choquerende manier. Dat roept angst en agressie op! Wie heeft jou daartoe de bevoegdheid gegeven? Spreekt God door jouw mond, als jij zó de heilige Schriften uitlegt? Werkt God door jouw handen als je het tempelplein schoonveegt..... melaatsen aanraakt, blinden laat zien..... eet met hoeren en tollenaars.....

En – min of meer onuitgesproken nog – ligt hieronder de vraag of iemand die zó omgaat met de Heilige Schrift, die de woorden van de Allerhoogste zó uitlegt en toepast (!), zich nog wel binnen die traditie beweegt!!

Beweegt Jezus zich aan de randen van de traditie? Gaat hij zelfs over de grens?

Of beweegt hij zich juist midden in de kern ervan?!

Dezelfde vragen die opkwamen bij zijn wonderlijke voorganger: Johannes de Doper.

Twee mannen die hun traditie opschudden. Jou wakker willen schudden. Bloot willen leggen waar het werkelijk op aankomt: op het doen van gerechtigheid. Barmhartigheid en mededogen betonen.

“Adderengebroid zijn jullie”, zegt Johannes tegen Farizeeën en Sadduceeën die naar hem komen luisteren. “Wie heeft jullie wijsgemaakt dat je veilig bent voor het komende oordeel? Breng liever vruchten voort (!) die beantwoorden aan een nieuwe leven en denk niet bij jezelf: we hebben Abraham immers als vader...iedere boom die geen goede vrucht draagt, wordt omgehakt en in het vuur geworpen” (Mt. 3:7-10).

Onvruchtbare vijgenbomen zijn jullie, zegt Jezus tegen hen, hoeren en tollenaars nemen jullie plaats in, in het Koninkrijk der hemelen.

Nu heeft het weinig zin om met de vinger naar deze farizeeën en schriftgeleerden te wijzen. Wie met één vinger naar een ander wijst, wijst altijd met drie naar zichzelf nietwaar?

Hoe ziet de vijgenboom van jouw leven eruit? Hoeveel vruchten breng jij voort?

Dát is de vraag, Amen.